

2024

M. A. First Semester (CBCS) Examination
Sanskrit
Course - CC 1.1

Full Marks—40

Time—2 Hours

The figures in the right hand side margin indicate marks.

1. अधोलिखितेषु मन्त्रेषु एकस्य ऋषिच्छन्दोदेवतापुरःसरं
 संस्कृतभाषया व्याख्या कार्या— 5×1=5

(a) स नः॑ पि॒तेव॑ सू॒नवेऽग्ने॑ सू॒पाय॑नो भ॒व ।
 सच॑स्वा न स्व॒स्तये॑ ॥

(b) मि॒त्रं हु॑ वे पू॒तदक्षं॑ वरु॒णं च रि॒शाद॑शम् ।
 धियं॑ घृ॒ताचीं॑ साध॒न्ता ॥

(c) ए॒तावा॑नस्य म॒हिमो॑तो ज्यायाँ॑श्च पू॒रुषः॑ ।
 पा॒दोऽस्य॑ वि॒श्वा भू॒तानि॑ त्रि॒दस्या॑मृतं दि॒वि ॥

2. यथेच्छमेकं विनियोगवाक्यं व्याख्येयम्— 4×1=4

(a) तस्मिन् सूक्ते प्रथमाया ऋचो द्वितीयस्यां
 पवमानेष्टौ स्विष्टकृतो याज्यात्वेन विनियोगः ।

(b) अग्नीषोमप्रणयणे 'उपत्वाग्ने' इत्यादिकोऽनुनवचनीयस्तृचः ।

(c) गतः विनियोगः ।

3. भवतां पाठ्यांशमनुसृत्य विष्णुसूक्तस्य विषयः संक्षेपेण निवेद्यताम्। 7×1=7

अथवा

ऋग्वेदीयपुरुषसूक्तस्य दार्शनिकमाहात्म्यं यथामति उपस्थाप्यताम्।

4. द्वयोः स्वराः साधनीयाः— 2×2=4

यज्ञस्य, कविक्रतुः, देवेभिः, जरितारः।

5. ऐतरेयब्राह्मणानुसारतः नाभानेदिष्ठोपाख्यानं संस्कृतभाषया निवेद्यताम्। 10

अथवा

शुनःशेषाख्याने प्रतिफलितं विषयः तथा च तत्कालीन-समाजचित्रं संस्कृतभाषया उपस्थाप्यताम्।

6. यथामति एका व्याख्या प्रदेया— 4×1=4

(a) तस्माद् विदुषा सत्यमेव वदितव्यम्।

(b) नापुत्रस्य लोकोऽस्तीति तत् सर्वे पशवो विदुः।

तस्मात्तु पुत्रो मातरं स्वसारं चाधिरोहति।।

(c) चरन् वै मधु विन्दति चरन् स्वादुमुदुम्बरम्।

सूर्यस्य पश्य श्रेमाणं यो न तन्द्रयते चरंश्चरैवेति।।

7. संक्षेपेण त्रयः प्रश्नाः समाधेयाः (संस्कृतभाषया) — $3 \times 2 = 6$

- (a) वृत्रवधाख्याने कः आसीत् विश्वरूपः ? तस्य नामकरणे किं तात्पर्यम् ?
- (b) मनु—ऋषभाख्यानं कुत्रोपलभ्यते ? ऋषभमध्ये कस्य वास आसीत् ?
- (c) 'मधुजिह्वो वै स देवेभ्यः'—कः आसीत् मधुजिह्वः अत्र ? कथं स मधुजिह्वः ?
- (d) शतपथब्राह्मणम् कस्मिन् वेदे उपलभ्यते ? तत्र कति अध्यायाः सन्ति ?
- (e) ऐतरेयब्राह्मणस्य कस्मिन् वेदेऽन्तर्भावः ? कति अध्यायाः तत्र सन्ति ?

2024

M. A. First Semester (CBCS) Examination
Sanskrit
Course - CC 1.2

Full Marks—40

Time—2 Hours

The figures in the right hand side margin indicate marks.

1. Write an elaborate note on **any one** of the following : 10
 - (a) Society and culture as reflected in Vedic literature.
 - (b) Different views regarding the antiquity of the vedas.
 - (c) Contents and importance of the Brāhmaṇa literature.
2. Write short note on **any one** : 6
 - (a) Chāndogya upaniṣad.
 - (b) Aitareya Brāhmaṇa.
 - (c) Nirukta.
3. Answer **any two** : $2 \times 2 = 4$
 - (a) Name two upaniṣads related to the Sāmaveda.
 - (b) Which Veda is known as the source of Āyurveda and why?

(c) What is the other name of the Tāṇḍyamahā-brāhmaṇa? What is the reason of such name?

(d) Where and under whose reign did Sāyaṇācārya live?

4.(a) ऋग्वेदस्य अभ्यर्हितत्वेऽपि कथं सायणाचार्येण आदौ यजुर्वेदस्य व्याख्यानं कृतं तत् सविस्तरम् आलोच्यताम्। 12

अथवा

(b) वेदस्य लक्षणं प्रमाणञ्चास्ति न वेति ऋग्भाष्यभूमिकामनुसृत्य तत् सम्यक् विव्रियताम्।

5. सूत्रद्वयं संस्कृतभाषया व्याख्यायताम्— 4×2=8

(a) शास्त्रदृष्टविरोधाच्च।

(b) अनित्यसंयोगाच्च।

(c) अविशिष्टस्तु वाक्यार्थः।

(d) कृते चाविनियोगः स्यात्।

2024

M. A. First Semester (CBCS) Examination
Sanskrit

Course - CC 1.3

Full Marks—40

Time—2 Hours

The figures in the right hand side margin indicate marks.

1.(a) शब्दानुशासनस्य मुख्यप्रयोजनानि संस्कृतभाषया व्याख्यायन्ताम् ।

10

अथवा

(b) शब्दानां प्रतिपत्तौ प्रतिपदपाठ उपयुज्यते न वा? सयुक्तिकं संस्कृतभाषया विचार्यताम् ।

2. व्याख्यायताम्—

6

(a) असन्देहार्थं चाध्येयं व्याकरणम् ।

अथवा

(b) लक्ष्यलक्षणे व्याकरणम् ।

3. द्वयं समाधेयं संस्कृतभाषया—

2×2=4

(a) स्वरतो वर्णतो वा दुष्टः शब्दः किं करोति ?

(b) शब्दानुशासनमित्यत्र कः समासः? केषां शब्दानामनुशासनं कृतम्?

(c) गौरित्यस्य के तावदपभ्रंशाः पतञ्जलिना निर्देशिताः ?

(d) 'चत्वारि वाक्परिमिता पदानि'—इत्यस्य दशाचतुष्टयं लिख्यताम् ।

[P.T.O.]

4. व्याकरणस्य गौरवं भर्तृहरिदिशा विब्रियताम् । 10

अथवा

वाक्यपदीयमाश्रित्य स्फोटस्वरूपं प्रतिपाद्यताम् ।

5. व्याख्यायताम्— 6

- (a) न सोऽस्ति प्रत्ययो लोके यः शब्दानुगमादृते ।

अथवा

- (b) अनादिनिधनं ब्रह्म शब्दतत्त्वं यदक्षरम् ।

6. द्वयं समाधेयं संस्कृतभाषया— 2×2=4

- (a) शब्दस्योच्चारणे वृत्तित्रयं कीदृशम् ?
 (b) भर्तृहरिमते अपभ्रंशस्य स्वरूपं किम् ?
 (c) अनुमानेन प्रसिद्धिरतिदुर्लभा कथं भर्तृहरिमते भवति ?
 (d) 'अध्याहितकलां यस्य'—इत्यत्र 'यस्य' इत्यनेन कस्य परामर्शः ? अध्याहित-शब्देन किं बुध्यते ?

2024

**M. A. First Semester (CBCS) Examination
Sanskrit**

Course - CC 1.4

Full Marks—40

Time—2 Hours

The figures in the right hand side margin indicate marks.

1. अधोलिखितयोः प्रश्नयोः एकस्य उत्तरं प्रदेयम्— 10

(a) भारतं नाट्यशास्त्रमाश्रित्य नाट्योत्पत्तिविषय आलोच्यताम्।

अथवा

(b) रङ्गशीर्षं सम्यगालोच्यतां नाट्यशास्त्रमनुसृत्य।

2. संस्कृतभाषया एको व्याख्येयः— 6

(a) ग्रहणे धारणे ज्ञाने प्रयोगे चास्य सत्तम।

अशक्ता भगवन् देवा अयोग्या नाट्यकर्मणि॥

(b) तस्य वास्तु च पूजा च यथा योज्याः प्रयत्नतः।

इह प्रेक्षागृहं दृष्ट्वा श्रीमता विश्वकर्मणा॥

3. द्वयोरुत्तरं संस्कृतभाषया देयम्—

2×2=4

(a) नाट्यवेदसर्जने कस्माद् वेदाद् गीतं गृहीतम्?

(b) का नाम मत्तवारणी?

(c) 'तस्माज्जर्जर एवेति नामतोऽयं भविष्यति'—वाक्यस्यास्य किं तातपर्यम्?

(d) नाट्यशास्त्रीय-द्वितीयाध्यायस्य किं नाम?

[P.T.O.]

4. अधोलिखितयोः प्रश्नयोः एकस्य उत्तरं दीयताम्— 10

- (a) तस्याभावं जगदुरपरे—अस्यार्थो विशदयताम्।
 (b) प्रतिपदव्यावृत्तिपूर्वकं ध्वन्यालोकस्थं ध्वनिलक्षणं विव्रियताम्।

5. कश्चिदेकः श्लोको व्याख्यायताम् संस्कृतभाषया— 6

- (a) प्रतीयमानं पुनरन्यदेव वस्त्वस्ति महाकवीनाम्।
 यत्तत् प्रसिद्धावयवातिरिक्तं विभाति लावण्यमिवाङ्गनासु ॥

अथवा

- (b) यथा पदार्थद्वारेण वाक्यार्थः सम्प्रतीयते।

वाच्यार्थपूर्विका तद्वत् प्रतिपत्तस्य वस्तुनः ॥

6. द्वौ प्रश्नौ संस्कृतभाषया समाधेयौ— 2×2=4

- (a) को भवति ध्वन्यालोकस्य प्रणेता ? ग्रन्थेऽस्मिन् कति उद्योताः सन्ति ?
 (b) ध्वन्यालोकग्रन्थस्य मङ्गलाचरणे को देवः स्तुतः ? अस्मिन् प्रथमश्लोके 'त्रायन्ताम्' इति पदस्य का व्युत्पत्तिः ?
 (c) सामान्येन ध्वनेः कतिविधत्वं प्रदर्शितम् ? नामानि उल्लिख्यन्ताम्।
 (d) सहृदयश्लाघ्यो योऽर्थस्तस्य द्वौ भेदौ ध्वन्यालोककृता प्रदर्शितौ। कौ भवतः तौ भेदौ ?

2024

**M. A. First Semester (CBCS) Examination
Sanskrit**

Course - CC 1.5

Full Marks—40

Time—2 Hours

The figures in the right hand side margin indicate marks.

1.(a) भाषापरिच्छेदसरणिमनुसृत्य समवायपदार्थः व्याख्यायताम्।

10

अथवा

(b) न्यायवैशेषिकसम्मतम् आत्मतत्त्वं प्रतिपादयताम्।

2. संस्कृतभाषया व्याख्यायताम्—

6

(a) जन्यानां जनकः कालो जगतामाश्रयो मतः।

अथवा

(b) पारिमाण्डल्यभिन्नानां कारणत्वमुदाहृतम्।

अथवा

(c) सप्तानामपि साधर्म्यं श्रूयत्वादिकमुच्यते।

3. यथामति द्वयं संस्कृतभाषया समाधेयम्:

2×2=4

(a) अलौकिकः सन्निकर्षः कतिविधः? के च ते?

(b) शब्द-शब्दत्वयोः कः सम्बन्धः?

(c) नैयायिकमते अन्धकारः कः पदार्थः?

(d) को नाम अन्योन्याभावः?

4.(a) वेदान्तसारसम्मतम् अनुबन्धचतुष्टयं व्याख्यायताम् । 10

अथवा

(b) तत्त्वमसि इति महावाक्यस्य तात्पर्यं वेदान्तसारदिशा व्याख्यायताम् ।

5. संस्कृतभाषया कस्यचिदेकस्य संक्षिप्ता टीका करणीया— 6

(a) वेदान्तः

(b) पञ्चीकरणम्

(c) समाधिः

6. संस्कृतभाषया यथामति द्वयं समाधेयम् : 2×2=4

(a) वेदान्तशास्त्रस्य किं प्रयोजनम्?

(b) कः दमः?

(c) कानि नित्यकर्माणि?

(d) किं नाम मननम्?